

Komponens alapú szoftverfejlesztés

9. előadás

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Giachetta Roberto

roberto@inf.elte.hu
http://people.inf.elte.hu/groberto

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

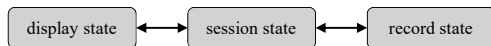
A grafikus felületű alkalmazás

- A *grafikus felületű (graphical user interface)* alkalmazások jelentős részét képezik a mai szoftvereknek
- közvetlenül a felhasználóval állnak kapcsolatban, aki számára információkat jelenítenek meg, és feldolgozzák a felhasználói bemenetet, amihez *eseményvezérlést* használnak
- általánosan megfogalmazott grafikus elemekből (vezérlőkből) alkalmazás specifikus specifikus űrlapokat állítanak össze
- Grafikus felületű alkalmazások esetén a leggyakoribb felépítés a háromrétegű (3-tier) architektúra, amelyben elkülönül a nézet, a modell és a perzisztencia
- a nézet tartalmazza az adatok megjelenítésének módját, valamint a felhasználói interakció feldolgozását

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatok állapotai

- A háromrétegű alkalmazásokban az adatok három állapotban jelennek meg
  - *megjelenített állapot (display state)*: a felhasználói felületen megjelenő tartalomként, amelyet a felhasználó módosíthat
  - *munkafolyamat állapot (session state)*: a memóriában, amely mindaddig elérhető, amíg a program és felhasználója aktív
  - *rekord állapot (record state)*: az adat hosszú távon megőrzött állapot az adattárban (perzisztenciában)

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatok állapotai

- Az állapotok külön általában reprezentációt igényelnek, ezért az állapotok között *transzformációkat* kell végeznünk
  - pl. objektumok közötti leképezés (*object-object mapping*), objektum-relációs leképezés (*object-relational mapping*)
- Az egyes állapotok kezelése történhet
  - *szinkron módon*: a két állapot mindig megegyezik
    - a megjelenített és munkafolyamat állapotnak célszerű megegyeznie, mivel a munkafolyamat állapoton hajtjuk végre a tevékenységeket
  - *aszinkron módon*: a két állapot általában különbözik, de adott ponton szinkronizálható

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Háromrétegű architektúra specializációja

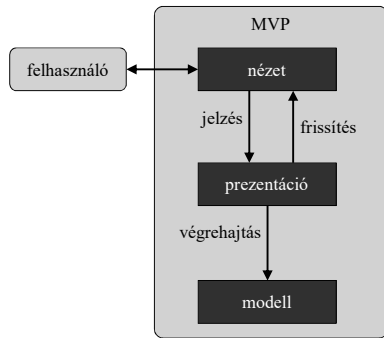
- A háromrétegű architektúrában a felhasználóval a nézet réteg tartja a kapcsolatot, amely ezért tartalmazza a *felületi logikát (UI logic)*
  - a felületi logika feladatai:
    - felhasználói interakció fogadása, feldolgozása, és továbbítása az üzleti logika számára
    - az adatok megjelenítése (a megjelenítéshez szükséges konverzióval)
    - a megfelelő nézet előállítás, új nézetek létrehozása
  - a felületi logika és maga a megjelenítés két jól elhatárolható feladatkör, amelyet célszerű szeparálni
    - a megjelenítés elsősorban nem programozói, hanem tervezői feladatkör

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

MVP architektúra

- A *Model-View-Presenter (MVP)* architektúra lehetőséget ad a felületi logika leválasztására egy *prezentáció (presenter)* számára
  - a *nézet* felel az adatok megjelenítéséért (nézetállapot előállításáért), valamint a felhasználó interakció fogadásáért, és továbbításáért a prezentáció számára
  - a *prezentáció* tartalmazza a felhasználói interakció feldolgozásáért felelős tevékenységeket, úgymint
    - továbbítja a kéréseket az üzleti logika számára
    - megadja az interakcióra válaszoló nézetet
  - a prezentáció ismeri a nézetet, a nézet azonban nem ismeri a prezentációt

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra

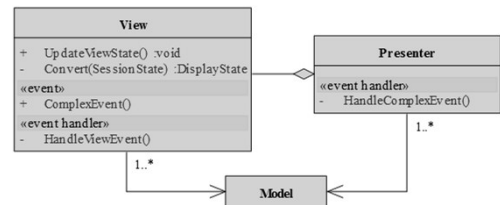

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:7

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra (supervising controller)

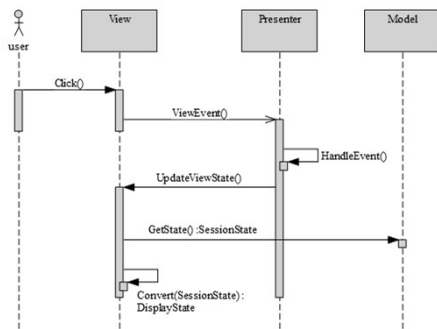
- Az MVP architektúra két esete különböztethető meg:
  - Supervising controller (SC)*: a nézet ismeri a modellt (le tudja kérni a munkafolyamat állapotot), és el tud végezni alapvető tevékenységeket

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:8

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra (supervising controller)

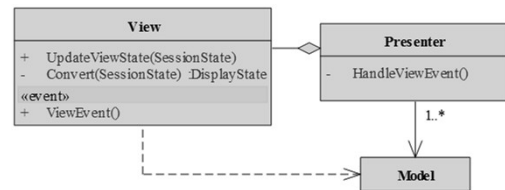

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:9

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra (passive view)

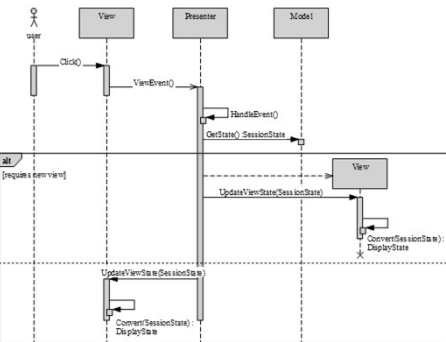
- Passive View (PV)*: a nézet nem ismeri a modellt, így a prezentáció adja át a nézet számára a munkafolyamat állapotot
  - szinte minden tevékenységet a prezentáció végez
  - a nézet elsősorban grafikus vezérlők halmazának tekinthető

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:10

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra (passive view)

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:11

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVP architektúra

- Előnyei:
  - a felületi logika leválasztható a nézetről, így a nézet ténylegesen nem lép interakcióba az üzleti logikával
  - a prezentáció a nézettől függetlenül tudja biztosítani új nézetek létrehozását és a munkafolyamat állapot manipulálását
  - a nézet független a prezentáció és a modell felületétől, így tetszőlegesen változtatható
  - a prezentáció és a nézet egymástól függetlenül tesztelhetőek
- Hátrányai:
  - a nézet továbbra is tartalmaz kódot (eseménykezelők formájában)
  - a megjelenített állapot frissítése manuálisan történik

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:12

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Feladat: Készítsünk egy táblajáték programot MVP SC architektúrában, amelyben két játékos küzdhet egymás ellen.

- a korábbi nézet tevékenységeit felbontjuk a nézet (**IBoardGameView**) és a prezentáció (**BoardGamePresenter**) között
- a nézet interfésze egységes eseményeket definiál a játék tevékenységeire (**GameStarted**, **GameStepped**, ...), valamint megadja a frissítés lehetőségét (**UpdateViewState**)
- a nézet megvalósítása (**DrawingForm**) felel a tényleges események átalakításáért játékbeli eseményekké
- a prezentáció kezeli a tevékenységeket, valamint a modell összetett eseményeit (**GameWon**, **GameOver**)

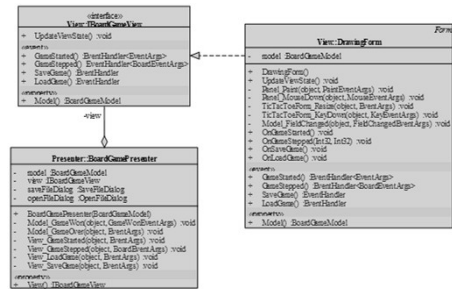
ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:13

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Tervezés:

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:14

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Feladat: Készítsünk egy táblajáték programot MVP PV architektúrában, amelyben két játékos küzdhet egymás ellen.

- a nézet (**IBoardGameView**) nem látja közvetlenül a modellt, így a prezentáció (**BoardGamePresenter**) kéri le a munkafolyamat állapotát (**GetSessionState**), és adja át a nézet számára
- a prezentáció veszi át a megmaradt modellbeli események kezelését a nézettől (**Model_FieldChanged**)

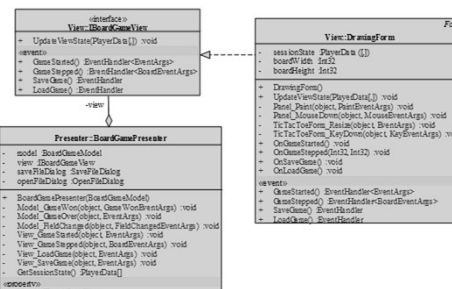
ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:15

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Tervezés:

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:16

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

MVC architektúra

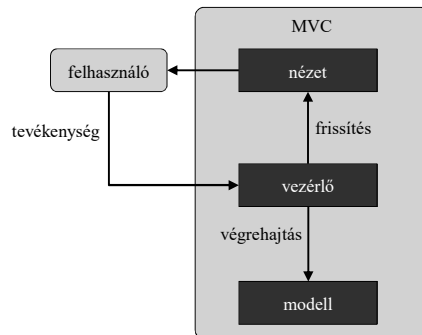
- A *Model-View-Controller (MVC)* architektúra egy külön *vezérlést (controller)* biztosít, amely kiszolgálja a felhasználói kéréseket
- a *vezérlő* fogadja közvetlenül a kérést a felhaználótól, feldolgozza azt (a modell segítségével), majd előállítja a megfelelő (új) nézetet
  - így a nézet mentesül a kérések fogadásától, átalakításától
  - általában egy vezérlőhöz több nézet is tartozik
- a *nézet* a felület (jórészt deklaratív) meghatározása, amely megjeleníti, szükség esetén átalakítja az adatokat
- elsősorban webes környezetben népszerű, mivel könnyen leválasztható a nézet (HTML) a vezérléstől (URL)

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:17

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

MVC architektúra

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:18

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

MVC architektúra

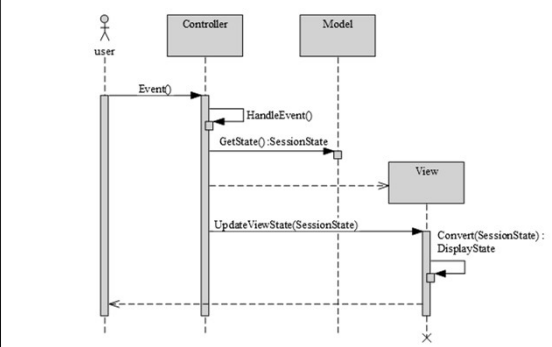
- Az MVC architektúra két esete különböztethető meg:
  - lehívás alapú (pull-based)*: ismeri a modellt, az adatokat a modelltől kéri le
  - betöltés alapú (push-based)*: a vezérlő adja át a nézetnek a megjelenítendő adatokat (ez a nézet modellje, vagy *view model*)
- Előnye:
  - a nézetnek nem kell foglalkoznia az események feldolgozásával, mivel azokat közvetlenül a vezérlő kapja meg
- Hátránya:
  - a nézet továbbra is felel az adatok megfelelő átalakításáért, tehát tartalmaz valamennyi logikát

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:19

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

MVC architektúra (betöltés alapú)

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:20

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Feladat: Készítsünk egy táblajáték programot MVC architektúrában, amelyben két játékos küzdhet egymás ellen.

- a vezérlő (**BoardGameController**) látja a modellt, illetve létrehozza a nézetet, és kezeli a nézet eseményeit (billentyűzet lenyomás, átméretezés, táblakattintás)
- a nézet interfészét kibővítjük a táblával kapcsolatos információkkal (**BoardWidth**, **BoardHeight**)
- a táblakattintás (**BoardClicked**) egy összetett esemény, amelyet a nézetben váltunk ki
- betöltés alapú megközelítést alkalmazunk, így továbbra is a nézet feladata az állapotfrissítés (**UpdateViewState**) a kapott nézet modell alapján

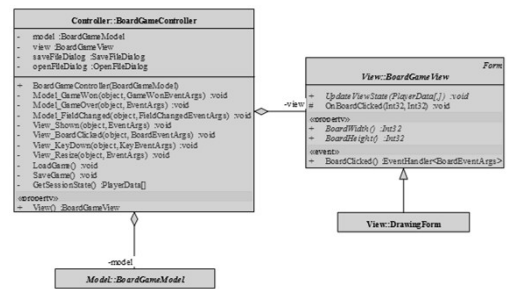
ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:21

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Példa

Tervezés:

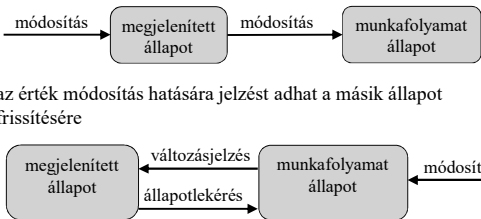
ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:22

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatkötés

- Az állapotok automatikus szinkronizálását *adatkötés (data binding)* segítségével érhetjük el, amely két lehetséges módon biztosíthatja a szinkronizációt
  - az érték módosítás hatására átíródhat a másik állapotba
- az érték módosítás hatására jelzést adhat a másik állapot frissítésére

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:23

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatkötés

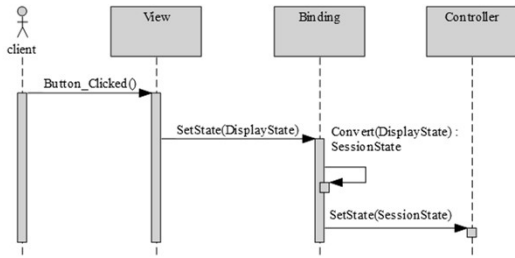
- Az adatkötésért egy olyan adatkötés objektum (**Binding**) felel, amelyet a megjelenített állapot tárolója (nézet) és a munkafolyamat állapot tárolója (modell) közé helyezünk
  - az adatkötés ismeri mind a nézetet mind a modellt, ezért leihívhatja az értékeket (**GetState**), és elvégezheti a módosítást (**SetState**)
  - elvégezheti az átalakítást (**Convert**) a munkafolyamat állapot és a nézet állapot között
  - általában minden szinkronizálandó adathoz külön adatkötés tartozik, többszörös előfordulás esetén akár előfordulásonként is tartozhat adatkötés
  - a nézet ismerheti az adatkötést, így közvetlenül kezdeményezheti a módosítást az adatkötésen keresztül

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:24

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatkötés (modell irányába)

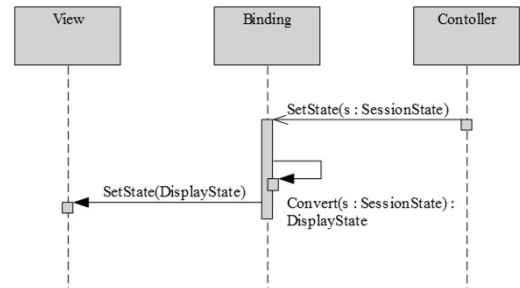

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:25

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatkötés (nézet irányába)

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:26

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Adatkötés megvalósítása

- Az adatkötés nyelvi támogatásként érhető el modern .NET platformokon (pl. WPF, WinRT, UWP, Xamarin)
  - a grafikus felületet deklaratíván, XAML segítségével írjuk le
  - a felületen a kötéseket a **Binding** típus segítségével adjuk meg a cél helyén, és megadjuk a forrást (**Source**), továbbá megadhatjuk az átalakítás módját (**Converter**), pl.:


```
<Label Text="{Binding Source=Value}" />
```

```
<!-- a feliratot adatkötéssel adjuk meg -->
```
  - magára a teljes felületre az adatforrást (a nézet modellt) a **DataContext** tulajdonság segítségével helyezhetjük, pl.:


```
ViewModel vm = new ViewModel; // nézet modell
```

```
vm.Value = 0; // érték beállítás
```

```
view.DataContext = vm; // adatforrás megadása
```

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:27

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Parancsok

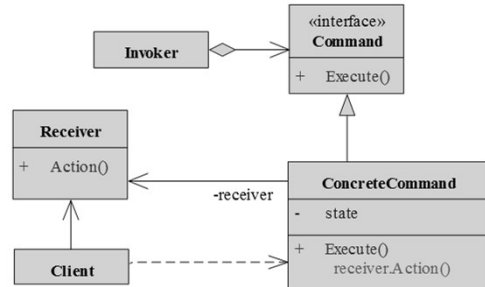
- A *parancs (command)* teremtési célja egy művelet kiemelése egy külön objektumba, így azt több objektum többféleképpen is igénybe veheti
  - a végrehajtandó tevékenység (**Action**) formája, paraméterezése tetszőleges lehet, ezért nem lehet egyazon módon különböző környezetekben kezelni
  - a parancs (**Command**) egy egységes formát biztosít egy tevékenység végrehajtására (**Execute**), a konkrét parancs (**ConcreteCommand**) pedig biztosítja a megfelelő tevékenység végrehajtását
  - a kezdeményező (**Invoker**) csupán a parancsot látja, így a tényleges végrehajtás előle rejtett marad

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:28

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Parancsok

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:29

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái

Parancsok megvalósítása

- A parancsok nyelvi támogatásként érhetőek el modern .NET platformokon (pl. WPF, WinRT, UWP, Xamarin)
  - a parancs (**ICommand**) lehetőséget ad egy tetszőleges tevékenység végrehajtására (**Execute**), illetve a végrehajthatóság ellenőrzésére (**CanExecute**)
    - célszerű a tevékenységeket lambda-kifejezések (**Action**) formájában megvalósítani
  - a parancsokat adatkötés segítségével, a nézet modellen keresztül kapcsolhatjuk a grafikus felületre, ahol a vezérlők parancs (**Command**) tulajdonságához köthetjük, pl.:


```
<Button ... Command="{Binding MyCommand}" />
```

```
<!-- a parancsot adatkötéssel adjuk meg -->
```

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:30

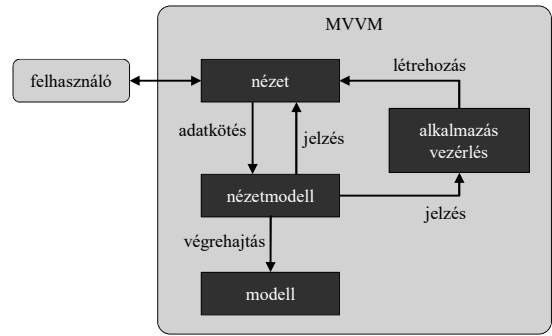
Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra

- A *Model-View-Viewmodel (MVVM)*, vagy *prezentációs modell (PM)* architektúra a nézettel kapcsolatos tevékenységeket, illetve a nézetállapot frissítését egy *nézetmodell (viewmodel)* komponensbe helyezi
  - a *nézetmodell* tartalmazza a felületi adatokat (megjelenített állapot), valamint a tevékenységek végrehajtásához szükséges műveleteket (*parancsok* formájában)
  - a nézethez a megjelenített állapotot *adatkötéssel* kapcsoljuk, a nézetmodell pedig automatikusan jelez a nézetállapot megváltozásáról (*figyelő* segítségével)
- Az összetett tevékenységeket (pl. nézetek létrehozása) egy külön *alkalmazás vezérlés (application control)* biztosítja

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:31

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:32

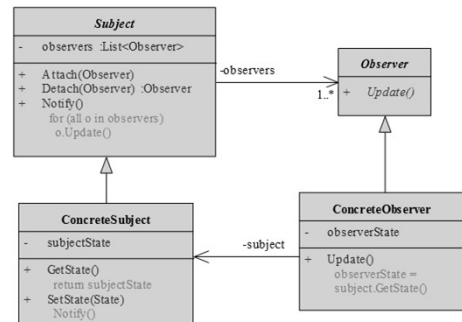
Grafikus felületű alkalmazások architektúrái Figyelő

- A *figyelő (observer)* tervminta célja összefüggőség megadása az objektumok között, hogy egyik állapotváltozása esetén a többiek értesítve legyenek
  - a figyelő (**Observer**) ehhez biztosítja a változás jelzésének metódusát (**Update**)
  - a megfigyelt objektumok (**Subject**) az értékeikben tett változtatásokat jelzik a figyelőknek (**Notify**)
  - egy objektumot több figyelő is nyomon kísérhet
  - az MVVM architektúrában a figyelő szerepét az adatkötés tölti be, míg a megfigyelt objektum a nézetmodell

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:33

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái Figyelő

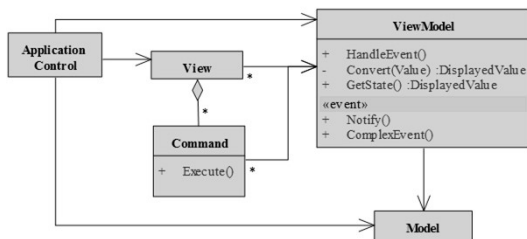

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:34

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra

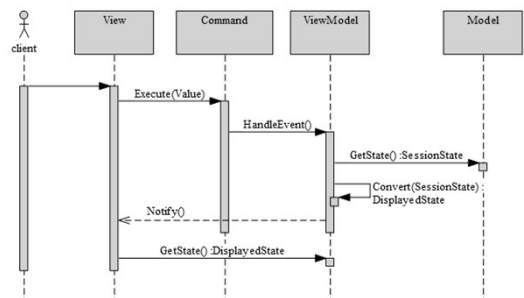
- A nézetmodell tekinthető egy átjárónak (*proxy*), amely a nézet és a modell között helyezkedik el

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:35

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra

ELTE IK, Komponens alapú szoftverfejlesztés

9:36

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra

- Előnyei:
  - a nézet csak a felület deklaratív leírását tartalmazza, minden tevékenység és adatkezelés (átalakítás) külön rétegben található
  - a felület teljesen függetlenül alakítható ki a nézetmodellől
- Hátrányai:
  - összetett architektúra, alapos átgondolást, és sok beépített elemet igényel
  - a nézet és a nézetmodell összekötése közötti inkonzisztenciák csak futási időben derülnek ki

ELTE IK, Kompons alapú szoftverfejlesztés

9:37

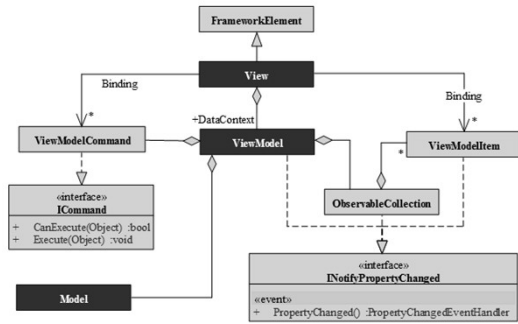
Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra megvalósítása

- Az MVVM architektúra megvalósítása nyelvi támogatásként érhető el modern .NET platformokon (pl. WPF, WinRT, UWP, Xamarin)
- használjunk az adatkötést (**Binding**) és a parancsokat (**ICommand**)
- az adatokban (tulajdonságokban) történt változások nyomon követése a nézetmodellben történik (**INotifyPropertyChanged**)
  - a megadott tulajdonság módosításakor kiválthatjuk a **NotifyPropertyChanged** eseményt
- gyűjteményekben bekövetkezett változásokat is nyomon követhetünk (**INotifyCollectionChanged**)

ELTE IK, Kompons alapú szoftverfejlesztés

9:38

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái MVVM architektúra megvalósítása

ELTE IK, Kompons alapú szoftverfejlesztés

9:39

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái Példa

Feladat: Készítsünk egy táblajáték programot MVVM architektúrában, amelyben két játékos küzdhet egymás ellen.

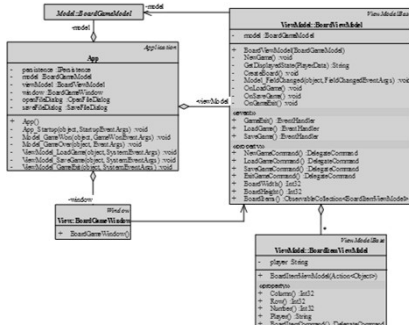
- külön projektet hozunk létre a nézetmodellnek (**ViewModel**), valamint a nézetnek (**View.Presentation**)
- kiegészítjük a nézetmodellrel a változásjelzéssel (**INotifyPropertyChanged**), amelyet egy közös őosztályban kezelünk, és váltunk ki (**ViewModelBase**)
- a tevékenységeket felbontjuk a nézetmodell és az alkalmazás (**App**) között
  - új nézetet igénylő tevékenységekről (pl. betöltés, mentés, játék vége) a nézetmodell, vagy a modell eseményt küld az alkalmazásnak

ELTE IK, Kompons alapú szoftverfejlesztés

9:40

Grafikus felületű alkalmazások architektúrái Példa

Tervezés:

ELTE IK, Kompons alapú szoftverfejlesztés

9:41